

POSTANOWIENIE

Dnia 19 listopada 2024 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

Prezes SN Wiesław Kozielowicz (przewodniczący,
sprawozdawca)

SSN Barbara Skoczowska

ławnik SN Radosław Jeż

Protokolant Karolina Majewska

przy udziale sędziego Sądu Apelacyjnego w Gdańsku Włodzimierza Brazewicza -
Rzecznika Dyscyplinarnego Ministra Sprawiedliwości oraz sędziego Sądu
Najwyższego X. Y. - obrońcy M. F. - sędziego Sądu Rejonowego [...] w P.,
po rozpoznaniu w Izbie Odpowiedzialności Zawodowej na rozprawie w dniu 19
listopada 2024 r.,

wniesionego na niekorzyść odwołania Krajowej Rady Sądownictwa od
postanowienia Sądu Dyscyplinarnego przy Sądzie Apelacyjnym w [...]. z dnia 1
lipca 2024 r., sygn. akt [...] w przedmiocie umorzenia postępowania
dyscyplinarnego wobec sędziego M. F.

postanowił:

1. utrzymać w mocy zaskarżone postanowienie,
2. kosztami postępowania obciążyć Skarb Państwa.

[M. T.]

UZASADNIENIE

Sąd Dyscyplinarny przy Sądzie Apelacyjnym w [...]. postanowieniem z dnia 1
lipca 2024 r., sygn. akt [...], na podstawie art. 17 § 1 pkt 9 k.p.k.
w zw. z art. 128 u.s.p., umorzył postępowanie dyscyplinarne wobec M. F. –

sędziego Sądu Rejonowego [...] w P., obwinionej o popełnienie siedemdziesięciu pięciu przewinień dyscyplinarnych z art. 107 § 1 u.s.p.

Powyższe postanowienie zaskarżyła Krajowa Rada Sądownictwa. W odwołaniu, wniesionym na niekorzyść obwinionej M. F., **zarzuciła** naruszenie przepisów prawa procesowego mające wpływ na treść orzeczenia, a polegające na realizowaniu i podkreślaniu przyczyn instytucji umorzenia postępowania, na podstawie mechanizmów budzących wątpliwości, co do ich zgodności z Konstytucją RP w postaci czynności Rzecznika Dyscyplinarnego Ministra Sprawiedliwości w sytuacji, gdy istnieją poważne wątpliwości co do zgodności z Konstytucją RP następujących uregulowań dotyczących tego Rzecznika:

1. art. 41 b 3b u.s.p. jako niezgodny z art. 2, art. 173 i art. 178 ust. 1 w zw. z art. 10 ust. 1 Konstytucji RP,
2. art. 112b u.s.p. jako niezgodny z art. 2, art. 173 i art. 178 ust. 1 w zw. z art. 10 ust. 1 Konstytucji RP,
3. art. 114 § 9 u.s.p. jako niezgodny z art. 2, art. 173 i art. 178 ust. 1 w zw. z art. 10 ust. 1 Konstytucji RP, w zakresie, w jakim przewiduje, że Minister Sprawiedliwości może złożyć sprzeciw od postanowienia rzecznika dyscyplinarnego o odmowie wszczęcia postępowania,
4. art. 114 § 9 u.s.p. jako niezgodny z art. 2, art. 173 i art. 178 ust. 1 w zw. z art. 10 ust. 1 Konstytucji RP w zakresie, w jakim przewiduje, że wniesienie sprzeciwu przez Ministra Sprawiedliwości od postanowienia rzecznika dyscyplinarnego o odmowie wszczęcia postępowania jest równoznaczne z obowiązkiem wszczęcia postępowania dyscyplinarnego,
5. art. 114 § 9 u.s.p. jako niezgodny z art. 2, art. 173 i art. 178 ust. 1 w zw. z art. 10 ust. 1 Konstytucji RP w zakresie, w jakim przewiduje, że wskazania Ministra Sprawiedliwości we wniesionym sprzeciwie co do dalszego toku postępowania są wiążące dla rzecznika dyscyplinarnego,
6. art. 114 § 12 u.s.p. jako niezgodny z wynikającą z art. 2 Konstytucji RP zasadą zakazu nadmiernej ingerencji, art. 173 i art. 178 ust. 1 w zw. z art. 10 ust. 1 Konstytucji RP w zakresie, w jakim przewiduje, że Minister Sprawiedliwości może żądać od rzecznika dyscyplinarnego przesłania materiałów zebranych w toku czynności wyjaśniających lub postępowania

dyscyplinarnego, a zawierających dokumenty z akt sądowych, zaś rzecznik dyscyplinarny jest zobowiązany do niezwłocznego przesłania tych materiałów,

tj. naruszenie art. 128 u.s.p. w zw. z art. 441 § 1 k.p.k. w zw. z art. 193 Konstytucji RP, poprzez powinność skierowania wniosku do Trybunału Konstytucyjnego o zbadanie zgodności z Konstytucją RP przepisów u.s.p.

Podnosząc ten zarzut Krajowa Rada Sądownictwa **wniosła o** uchylenie zaskarżonego postanowienia i przekazanie sprawy Izbie Odpowiedzialności Zawodowej Sądu Najwyższego do ponownego rozpoznania w celu wyeliminowania z jego podstawy wskazanych przez sąd *meriti* okoliczności opisanych w art. 17 k.p.k.

W piśmie, które wpłynęło w dniu 29 października 2024 r. do Izby Odpowiedzialności Zawodowej Sądu Najwyższego, Rzecznik Dyscyplinarny Ministra Sprawiedliwości wniósł o nieuwzględnienie odwołania Krajowej Rady Sądownictwa złożonego od postanowienia Sądu Dyscyplinarnego przy Sądzie Apelacyjnym w [...]. z dnia 1 lipca 2024 r., sygn. akt [...], i utrzymanie zaskarżonego postanowienia w mocy (k. 33 – 40).

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Odwołanie Krajowej Rady Sądownictwa nie zasługuje na uwzględnienie.

W pierwszej kolejności należy wskazać, że zgodnie z treścią art. 121 § 4 u.s.p., sąd odwoławczy rozpoznaje sprawę w granicach zaskarżenia, a jeżeli w środku odwoławczym zostały wskazane zarzuty stawiane rozstrzygnięciu - również w granicach podniesionych zarzutów, a w zakresie szerszym, w wypadkach wskazanych w art. 435 k.p.k., art. 439 § 1 k.p.k. i art. 455 zdanie pierwsze k.p.k. lub jeżeli stwierdzi oczywistą niesprawiedliwość orzeczenia. W podanym wyżej przepisie (podobnie jak i w art. 433 § 1 k.p.k.), wskazano granice kontroli odwoławczej, stanowiące zasadniczy czynnik przesądzający o zakresie rozpoznania (kontroli) sprawy w instancji odwoławczej. Przeprowadzenie kontroli poza tymi granicami przez sąd odwoławczy jest prawnie dopuszczalne tylko w sytuacjach wyjątkowych, wyraźnie przewidzianych w ustawie, np. w przypadku wystąpienia tzw. bezwzględnych przyczyn odwoławczych (por. np. K. Marszał, Znaczenie granic zaskarżenia i podniesionych zarzutów w postępowaniu

odwoławczym w sprawach karnych, Problemy Prawa Karnego 2004, nr 25, s. 106, J. Zagrodnik, w: M. Burdzik, S. Głogowska, J. Karaźniewicz, M. Klejnowska, N. Majda, I. Palka, K. Sychta, K. Żyła, J. Zagrodnik, Kodeks postępowania karnego. Komentarz, Warszawa 2024, art. 433). Zarzut odwoławczy to nic innego jak wskazanie przez skarżącego na uchybienia, jakich jego zdaniem, dopuścił się sąd pierwszej instancji. Kontrola odwoławcza w sprawie musi więc ograniczać się do rozstrzygnięcia, czy rzeczywiście sąd pierwszej instancji popełnił uchybienia, o których mowa w zarzutach odwoławczych (por. np. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 11 stycznia 2022 r., sygn. akt I KA 10/21, LEX nr 3342243).

W realiach niniejszej sprawy Sąd Dyscyplinarny przy Sądzie Apelacyjnym w [...]. postanowieniem z dnia 1 lipca 2024 r., sygn. akt [...], na podstawie art. 17 § 1 pkt 9 k.p.k. w zw. z art. 128 u.s.p., z uwagi na stwierdzenie braku skargi uprawnionego oskarżyciela, umorzył postępowanie dyscyplinarne wobec M. F. – sędziego Sądu Rejonowego [...] w P., obwinionej o popełnienie siedemdziesięciu pięciu przewinień dyscyplinarnych z art. 107 § 1 u.s.p. W złożonym odwołaniu Krajowej Rady Sądownictwa nie można doszukać się zarzutów kwestionujących merytoryczną poprawność powyższego postanowienia. Przypomnieć należy, iż w niniejszej sprawie na mocy postanowienia z dnia 6 czerwca 2024 r. do postępowania dyscyplinarnego wstąpił ustanowiony zarządzeniem Ministra Sprawiedliwości z dnia 21 maja 2024 r. – Rzecznik Dyscyplinarny Ministra Sprawiedliwości, który cofnął wniosek o rozpoznanie sprawy dyscyplinarnej, jednocześnie wnosząc o umorzenie postępowania (k. 1065 – 1066 oraz k. 1067 – 1072 - T. VI akt [...]). Literalne brzmienie art. 17 § 1 pkt 9 k.p.k. obliuguje, by postępowanie umorzyć, jeśli zachodzi negatywna przesłanka procesowa w postaci braku skargi uprawnionego oskarżyciela. Przesłanka ta jest związana z zasadą skargowości, zgodnie z którą proces może inicjować jedynie skarga pochodząca od uprawnionego oskarżyciela. Na gruncie procedury karnej przyjmuje się, iż w art. 14 § 1 k.p.k., ustawodawca określił zasadę skargowości, która wyraża dyrektywę wszczynania i prowadzenia przez sąd postępowania na skutek skargi uprawnionego oskarżyciela albo innego uprawnionego podmiotu, a jedynie wyjątkowo – jako odstępstwo od tej zasady – istnieje możliwość działania przez sąd z urzędu (por. np. S. Stachowiak, Wpływ zasady skargowości na formę

współczesnego polskiego procesu karnego, w: J. Czapska, A. Gaberle, A. Światłowski, A. Zoll, *Zasady procesu karnego wobec wyzwań współczesności*. Księga ku czci Profesora Stanisława Waltośa, Warszawa 2000, s. 485 – 491, St. Waltoś, *Proces karny. Zarys*, Warszawa 2008, s. 275 - 277). Unormowanie z art. 14 § 1 k.p.k. z mocy art. 128 u.s.p. ma zastosowanie w postępowaniu dyscyplinarnym sędziów. Zatem niezbędnym warunkiem prowadzenia przed sądem dyscyplinarnym postępowania wobec obwinionego sędziego jest istnienie skargi zasadniczej pochodzącej od uprawnionego oskarżyciela (art. 14 § 1 k.p.k. w zw. z art. 128 u.s.p., art. 114 § 8 u.s.p.). Postępowanie dyscyplinarne wobec obwinionego sędziego przed właściwym sądem dyscyplinarnym, uruchamia zatem wniosek rzecznika dyscyplinarnego o rozpoznanie sprawy dyscyplinarnej, który jest dyscyplinarnym „odpowiednikiem” skargi zasadniczej - aktu oskarżenia. Rzecznik dyscyplinarny może też wiążąco cofnąć wniosek inicjujący takie postępowanie. Cofnąć, w znaczeniu słownikowym, to m.in. wstrzymać lub odwołać coś, powrócić do poprzedniego stanu (por. S. Dubisz (red.), *Uniwersalny słownik języka polskiego*, t. 1, Warszawa 2003, s. 480). W uzasadnieniu uchwały składu 7 Sędziów Sądu Najwyższego z dnia 23 stycznia 1975 r., sygn. akt VI KZP 44/74, przyjęto istnienie zasady, iż oświadczenie woli stron może być skutecznie cofnięte, aż do czasu wydania opartego na nim rozstrzygnięcia, jeżeli ustawa nie wprowadza wyraźnego odmiennego ograniczenia (OSNKW 1975, z. 3 – 4, poz. 34). Trafnie wskazuje I. Nowikowski, że cyt. „Brak w k.p.k. przepisu ogólnego, przewidującego regułę odwołałości, nie jest przeszkodą do przyjęcia owej reguły w odniesieniu do czynności procesowych stron, polegających na składaniu oświadczeń woli. Kwestię odwołałości tych czynności należy łączyć z fakultatywnością jej dokonania przez stronę. Tylko w sytuacji, gdy uczestnik procesu korzysta z autonomii woli w zakresie podjęcia decyzji odnośnie do dokonania czynności, jest on władny uchylić się od skutków czynności, bowiem do jej przedsięwzięcia nie był zobligowany przez prawo procesowe. Jeżeli dokonanie czynności przez stronę byłoby w konkretnej sytuacji obligatoryjne, to wówczas w zasadzie nie byłoby możliwości cofnięcia czynności” (cyt. I. Nowikowski, *Odwoływalność czynności procesowych stron w polskim procesie karnym*, Lublin 2001, s. 57). Gdy do cofnięcia wniosku o rozpoznanie sprawy dyscyplinarnej dochodzi przed otwarciem przewodu sądowego

na pierwszej rozprawie głównej (sądowy przewód dyscyplinarny rozpoczyna się od zwięzłego przedstawienia przez rzecznika dyscyplinarnego zarzutów z wniosku o rozpoznanie sprawy dyscyplinarnej, a jeżeli w rozprawie nie bierze udziału rzecznik dyscyplinarny, to przewodniczący dokonuje zwięzłego przedstawienia zarzutów z wniosku o rozpoznanie sprawy dyscyplinarnej – por. art. 385 k.p.k. w zw. z art. 128 u.s.p.), skutkuje to brakiem skargi uprawnionego oskarżyciela, albowiem została ona „cofnięta” i w tej sytuacji zachodzi przeszkoda procesowa, o której mowa w art. 17 § 1 pkt 9 k.p.k. W przypadku złożenia przez rzecznika dyscyplinarnego oświadczenia o cofnięciu wniosku o rozpoznanie sprawy dyscyplinarnej w toku przewodu sądowego przed sądem pierwszej instancji, oświadczenie takie skutkuje umorzeniem postępowania dyscyplinarnego jedynie wtedy gdy obwiniony wyrazi zgodę na cofnięcie wniosku o rozpoznanie sprawy dyscyplinarnej (por. art. 14 § 2 k.p.k. w zw. z art. 128 u.s.p.).

Skoro więc Rzecznik Dyscyplinarny Ministra Sprawiedliwości złożył oświadczenie o cofnięciu wniosku o rozpoznanie sprawy dyscyplinarnej (por. pismo z dnia 6 czerwca 2024 r., k. 1065 – 1066 - T. VI akt [...]), i uczynił to przed otwarciem przewodu sądowego na pierwszej rozprawie głównej, to postępowanie dyscyplinarne wobec obwinionej M. F. – sędziego Sądu Rejonowego [...] w P., należało umorzyć na podstawie art. 17 § 1 pkt 9 k.p.k. w zw. z art. 128 u.s.p., czyli z powodu braku skargi uprawnionego oskarżyciela. Tak też postąpił Sąd Dyscyplinarny przy Sądzie Apelacyjnym w [...], a zatem brak jest podstaw do kwestionowania trafności zapadłego rozstrzygnięcia.

W odwołaniu Krajowa Rada Sądownictwa skoncentrowała się na podważeniu nie tyle procesowej legitymacji Rzecznika Dyscyplinarnego Ministra Sprawiedliwości, gdyż ta znajduje oparcie w art. 112b u.s.p., lecz na konstytucyjności jego ustrojowej legitymacji twierdząc, że zachodzą wątpliwości co do jej zgodności z art. 2, art. 173 i art. 178 ust. 1 w zw. z art. 10 ust. 1 Konstytucji RP. Na tym zaś tle eksponuje uprzywilejowanie Ministra Sprawiedliwości względem innych stron, uczestników postępowań dyscyplinarnych, uważając, że stanowi to nadmierną ingerencję organu władzy wykonawczej w funkcjonowanie sądów powszechnych. Jednocześnie podnosi, że sam wybór konkretnej osoby przez Ministra Sprawiedliwości na stanowisko Rzecznika Dyscyplinarnego Ministra

Sprawiedliwości, może być dyktowany określonymi zapatrywaniami tej osoby na wynik powierzanej mu sprawy dyscyplinarnej. Krajowa Rada Sądownictwa w złożonym odwołaniu wskazuje na celowość rozważenia kontroli konstytucyjnej przepisów u.s.p. mając na względzie podstawowe zasady ustrojowe sądownictwa – jego odrębność i niezależność, art. 173 Konstytucji RP, niezawisłość sędziowską – art. 178 ust. 1 Konstytucji RP, jak również zasadę demokratycznego państwa prawnego – art. 2 Konstytucji RP i zasadę równowagi się władz – art. 10 Konstytucji RP i zarzuca naruszenie art. 128 u.s.p. w zw. z art. 441 § 1 k.p.k. w zw. z art. 193 Konstytucji RP.

Nie można podzielić tak ujmowanych zarzutów z odwołania w którym przecież kwestionuje się trafność postanowienia o umorzeniu postępowania dyscyplinarnego, czyli decyzji procesowej Sądu Dyscyplinarnego przy Sądzie Apelacyjnym w [...], opartej na zastosowaniu w postępowaniu dyscyplinarnym unormowania z art. 17 § 1 pkt 9 k.p.k. i art. 14 § 2 k.p.k. w zw. z art. 128 u.s.p. Zdaniem Sądu Najwyższego nie wykazano w odwołaniu, iż zachodzą jakiegokolwiek uzasadnione wątpliwości co do zgodności z Konstytucją RP stosowania w postępowaniu dyscyplinarnym sędziów instytucji przesłanek procesowych ujętych w katalogu z art. 17 § 1 k.p.k., w tym określonej w art. 17 § 1 pkt 9 k.p.k., jak i prawnej możliwości złożenia oświadczenia o cofnięciu wniosku o rozpoznanie sprawy dyscyplinarnej ujętej w art. 14 § 2 k.p.k. Zgodnie z art. 193 Konstytucji RP, każdy sąd może przedstawić Trybunałowi Konstytucyjnemu pytanie prawne co do zgodności aktu normatywnego z Konstytucją RP, ratyfikowanymi umowami międzynarodowymi lub ustawą, jeżeli od odpowiedzi na pytanie prawne zależy rozstrzygnięcie sprawy toczącej się przed sądem. Postępowanie toczące się przed Trybunałem Konstytucyjnym w wyniku wniesienia pytania prawnego jest więc kontrolą związaną z konkretną sprawą, zawisłą przed sądem, na gruncie której pojawiła się wątpliwość co do legalności lub co do konstytucyjności przepisu prawnego, który ma być zastosowany w tej właśnie sprawie (por. np. wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 6 marca 2002 r., sygn. akt P 7/00, OTK ZU 2002, nr 2A, s. 163). Innymi słowy przedstawienie przez sąd pytania prawnego w kwestii zgodności aktu normatywnego (przepisu prawnego) z Konstytucją RP, ratyfikowanymi umowami międzynarodowymi i ustawami jest dopuszczalne

wyłącznie w sytuacji, gdy sąd powziął przekonanie, iż niezgodność ta dotyczy właśnie tego aktu normatywnego (przepisu prawnego) z Konstytucją RP, ratyfikowanymi umowami międzynarodowymi, który ma być podstawą rozstrzygnięcia w sprawie rozpoznawanej przez ten sąd. Przedmiotem pytania prawnego sądu nie może być akt normatywny (przepis prawny), który nie ma bezpośredniego znaczenia dla rozstrzygnięcia w rozpoznawanej przez sąd sprawie i z tej przyczyny nie będzie podstawą prawną rozstrzygnięcia (por. np. A. Wasilewski, Przedstawianie pytań prawnych Trybunałowi Konstytucyjnemu przez sądy - art. 193 Konstytucji RP, Państwo i Prawo 1999, nr 8, s. 32).

Na marginesie należy przypomnieć, że pomysł wprowadzenia do postępowania w przedmiocie odpowiedzialności dyscyplinarnej sędziów nowego podmiotu – Rzecznika Dyscyplinarnego Ministra Sprawiedliwości, pojawił się w poselskim projekcie ustawy o Sądzie Najwyższym z dnia 12 lipca 2017 r. (druk nr 1727). Podpisało go 49 posłów Prawa i Sprawiedliwości, a reprezentował wnioskodawców w pracach ustawodawczych poseł A.M. (por. W. Koziół, Odpowiedzialność dyscyplinarna sędziów, prokuratorów, adwokatów, radców prawnych i notariuszy, Warszawa 2023, s. 572 – 586). Ta instytucja według projektodawców miała służyć sprawnemu prowadzeniu postępowań dyscyplinarnych sędziów, w sprawach w których byłoby to zagrożone z jakiegokolwiek powodu. Wskazać trzeba, iż przepis art. 112b u.s.p., wprowadzony do u.s.p. ustawą z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym, normujący instytucję Rzecznika Dyscyplinarnego Ministra Sprawiedliwości, nie jest zawieszony w ustawowej próżni, lecz zsynchronizowany z innymi regulacjami przewidzianymi w u.s.p. i tak należy przepis ten odczytywać. Zgodnie zaś z art. 112 u.s.p. regułą jest, iż oskarżycielami przed sądami dyscyplinarnymi są: Rzecznik Dyscyplinarny Sędziów Sądów Powszechnych, Zastępcy Rzecznika Dyscyplinarnego Sędziów Sądów Powszechnych, a także zastępcy rzecznika dyscyplinarnego działający przy sądach apelacyjnych i zastępcy rzecznika dyscyplinarnego działający przy sądach okręgowych. Przewidzianą w art. 112b u.s.p. instytucję Rzecznika Dyscyplinarnego Ministra Sprawiedliwości postrzegać zatem należy w kategoriach wyjątku od wskazanej reguły. Takie odczytanie powyższych założeń czyni instytucję Rzecznika Dyscyplinarnego Ministra Sprawiedliwości systemowo uzasadnioną. Przykładowo

dojść może do sytuacji, gdy tylko wyznaczenie Rzecznika Dyscyplinarnego Ministra Sprawiedliwości będzie dawało możliwość przeprowadzenia postępowania dyscyplinarnego (gdy np. przedmiotem postępowania dyscyplinarnego będzie czyn sędziego polegający na znieważeniu wszystkich urzędujących rzeczników dyscyplinarnych). Funkcję Rzecznika Dyscyplinarnego Ministra Sprawiedliwości mogą pełnić co do zasady sędziowie, a zatem osoby z definicji cechujące się określonymi przymiotami charakterologicznymi, a także ustrojowo niezależne i niezawisłe oraz – w drodze wyjątku - prokuratorzy, którym także ustawa zapewnia niezależność. Dodatkowo sam Rzecznik Dyscyplinarny Ministra Sprawiedliwości (podobnie jak inni rzecznicy dyscyplinarni) w ramach swej funkcji jest niezależny od Ministra Sprawiedliwości oraz innych organów władzy wykonawczej.

Mając na uwadze powyższe względy, Sąd Najwyższy postanowił, jak na wstępie.

[M. T.]

[ał]